

Forskningsrapporten pekar på stigande prestationskrav som huvudorsak till utslagningen på arbetsmarknaden.

slagning" har man framför allt velat se orsakerna i förklaringar av typ 1 a) d v s att prestationskraven och hälsoriskerna stigit. Det är inte troligt att människorna under 1960-talet blivit så mycket "sämre" än tidigare. Att antalet förtidspensioneringar ökar är ett uttryck för en medveten strävan från samhällets sida att ta hand om folk, som slagits ut från arbetsmarknaden och inte en önskan från människornas sida att undandraga sig arbete. Hur det förhåller sig med preferenserna i övrigt för att tillhöra arbetskraften har man försiktigtvis inte uttalat sig om. Man säger förhoppningsvis att de i stor utsträckning anpassas till föreliggande

möjligheter och vill på så sätt ange att preferenserna hos arbetskraften inte påverkas av dess egna värderingar utan av rådande omständigheter. Hur det verkligen förhåller sig med den saken är svårt att säga, men man bör inte glömma bort att uppfattningen om arbetet som ett värde i sig själv mer och mer ifrågasätts. Att folk inte vill arbeta behöver ju inte enbart betyda att de blir latare. De kan ju vilja ägna sig åt någonting annat.

Det finns naturligtvis många teorier om orsakerna till utslagningen på arbetsmarknaden. Vad som är intressant är att få en allsidig belysning av rådande förhållanden. Förväntningarna är stora på det fortsatta forskningsarbetet i det avseendet. Utslagningen på arbetsmarknaden framstår som ett av de allvarligaste problemen under överskådlig framtid.

FUSAR — erfarenhetsutbyte inom rehabiliteringsområdet

Bo Svedberg

Under särskilt de senare åren har det förekommit en kraftig utveckling och nydaning inom rehabiliteringsområdet. Det torde gälla för såväl arbetsvårdsrehabilitering som medicinsk- och psykiatrisk rehabilitering. Därmed kommer också en hel

Rehabiliteringsområdet karakteriseras inte minst på psykologsidan av en kraftig utveckling men man är samtidigt i starkt behov av att få grundläggande frågeställningar belysta. För att underlätta utbytet av erfarenheter inom olika institutioner har för några år sedan ett nordiskt samarbetsorgan för rehabiliteringspsykologer skapats. Ett ytterligare initiativ har varit en försöksverksamhet, startad hösten 1971, i syfte att få fastare former för erfarenhetsutbytet inom rehabiliteringsområdet. Målsättningen och erfarenheterna hittills av denna verksamhet redovisas nedan.

Bo Svedberg är psykolog vid Göteborgs socialförvaltnings rehabiliteringsavdelning.

del olika problem att aktualiseras. Vissa av dessa problem är typiska för respektive tillämpningsområden, men vissa andra kan sägas vara mer generella. Bland de mer generella problemen kan fyra huvudgrupper noteras.

1. Frågor i samband med utrednings- och diagnosarbete.
2. Frågor i samband med behandlingsarbete.
3. Frågor i samband med effektmätning och evalueringsarbete.
4. Frågor i samband med olika samarbetsformer.

Den diagnostiska sidan är av mycket stor vikt när det gäller att fastställa en individs arbetsbegränsning och hans utvecklingsbara möjligheter. Här efterfrågas ofta en vidare utveckling av förekommande metoder så att man genom utredningsinstrumenten skall kunna få den mest rättvisande bilden av en individs förutsättningar.

Vad gäller behandlingsarbetet, eller det egentliga rehabiliteringsarbetet, finns många frågor av klart övergripande natur. Såväl den sociala som den psykologiska behandlingen är en tvärvetenskaplig fråga, behandlingsforskning är ett gemensamt intresse för de flesta människovårdande organen.

Effektmätning- och evalueringsproblemen har under senare del blivit de mest dominerande. Fler och fler institutioner ifrågasätter effekterna av sina åtgärder, pekar på bristen av kontrollmöjligheter eller vad man skall mena med "lyckad rehabilitering".

Frågorna ovan talar för ett starkt behov av ökat utrednings- och forskningsarbete inom rehabiliteringsområdet. Den forskning som förekommer saknar i många fall samordning vilket betyder, att en hel del erfarenheter som under tiden görs, inte alltid förmedlas vidare. För några år sedan skapades ett nordiskt samarbetsorgan för rehabiliteringspsykologer, (NSR), i syfte att bearbeta bl a dessa frågor. Bildandet av detta internordiska organ efterföljdes snart av initiativ på de lokala planerna. Hittills har dessa initiativ slagit väl ut. Initiativet till samordning av de beteendevetenskapliga intressena hänger samman med de problem som ovan beskrivits.

Ett samordningsförsök

Det tycks nu alltså viktigt att försöka samordna den spridda forskning som finns och sprida initiativ och idéer på en så bred front som möjligt. Som ett försök att komma en bit på väg, påbörjades under hösten 1971 en försöksverksamhet vars

främsta syfte är att arrangera utbyten av kunskaper och erfarenheter inom rehabiliteringsområdet, till en början för psykologer, pedagoger eller motsvarande yrkeskategorier.

Målet för denna utbytesverksamhet är alltså att bereda möjligheter för rehabiliteringsinstitutioner och enskilda beteendevetare, att utbyta erfarenheter och kunskaper i syfte att effektivisera och förbättra förekommande arbetsmetoder.

Verksamheten har kallats för: FÖR UTBYTE AV STUDIER OCH ARBETSERFARENHETER INOM REHABILITERINGSOMRÅDET. För att verksamhetens målsättning skall kunna uppnås bör det poängteras, att verksamheten innebär ett utbyte av kvalificerade kunskaper och erfarenheter till ömsesidig nytta.

Katalogarbete

Verksamheten inleddes med att en enkät utsändes dels till olika rehabiliteringsinstitutioner i de nordiska länderna, dels till beteendevetare som har rehabiliterande arbetsuppgifter. Institutionsenkäten planeras resultera i en förteckning eller katalog över olika rehabiliteringsinstitutioner i Norden. Förteckningen kommer att innehålla respektive institutions målsättning och inriktning och vilka forsknings- eller utredningsarbeten som pågår. Till enkäten bifogades ett frågeformulär som syftade till att kartlägga institutionernas möjlighet att delta i utbytesverksamheten.

Med en sådan förteckning, eller katalog, kan sedan olika rehabiliteringsinstitutioner ta initiativ till utbyte av psykologpersonal under kortare eller längre tid. Man kan därmed tillföra sin egen verksamhet kunskaper, nya initiativ och också förmedla något av egna verksamhetens specialkunnande.

Sedan oktober 1971 har ett fyrtiotal enkäter utsänts till institutioner och ungefär lika många till psykologer i Sverige och grannländerna. 13 svar har hittills inkommit ifrån rehabiliteringsinstitutionerna och samma antal från de tillskrivna psykologerna. En första sammanställning av de inkomna enkätsvaren beräknas till i mars 1972, för att sedan i en enkel katalogform utsändas till de

som anmält sig som intressenter för utbytesverksamheten.

Ekonomi och ansvarsbetingelser

Många problem kan redan nu förutses och behöva arbetas igenom för att en dylik utbytesverksamhet skall kunna genomföras. Den ekonomiska sidan är ett sådant problem för vilket inga generella lösningar kan påräknas. Man får här tänka sig en lösning från fall till fall, beroende på såväl institutionernas som besökarens resurser. Man kan hoppas på att värdinstitutionen alltid står för kost och logi. När det gäller utbyte av likvärdig psykologpersonal som har samma kompetensnivå, kan den gästande psykologen i stort sett utföra de arbetsuppgifter som den egna psykologen har utfört. Om så är fallet, behövs sannolikt inte några speciella ekonomiska avtal. I de fall då en psykolog besöker en institution som inte själv har någon psykolog, är det möjligt att psykologens huvudman svarar för kostnaderna, bibehållen lön, under förutsättning av att psykologen tillförs kunskaper som är av särskild nytta för sin institution. För institutioner som ej har psykolog och önskar psykologisk medverkan under någon tid, får givetvis värdinstitutionen svara för lön och övriga kostnader.

En annan viktig fråga rör de krav besökaren kan ha på besöksinstitutionen vad gäller medverkan i det gängse arbetet, information om pågående forsknings- och utvecklingsarbete, handledning m m. Det måste alltså från början klart utsägas under vilka ansvarsbetingelser som en besökare önskar och kan medverka. I vissa fall kan man räkna med att besökaren utför arbetsuppgifter under eget yrkesansvar, i andra fall under kvalificerad handledning. Sådana frågor är också självklart beroende av besökstidens längd. På samma sätt måste varje institution kunna ange de önskemål man har på besökarens utbildningsnivå och utbildnings- och respektive forskningsinriktning.

Institutioner utanför tätorterna kan tex ha intresse av besökare från orter med högskolor för att möjliggöra olika experimentella provningar etc.

Vad gäller tidslängden för ett arbetsutbyte, får detta bestämmas av institutionens förutsättningar, hur perioder av särskild arbetsbelastning ligger etc. Av de enkätsvar som hitintills inkommit förefaller minst en månad som lämpligast.

Målsättningen

Målet för utbytesverksamheten har bl a formulerats så, att det i första hand bör vara ett utbyte av kvalificerade kunskaper och erfarenheter. Det är alltså inte frågan om praktikant- eller auskultantjänstgöringar. De institutioner som hittills svarat på enkäten har också markerat detta genom att understryka just kvalifikationskravet, som exempelvis vid medverkan i ett uppbyggnadsskede eller deltagande i utbildning och fortbildning av personal.

De behov som hittills är störst på psykologsidan är möjligheter till träning i psykologisk behandling. Institutioner i nordnorden som bedriver någon form av psykologisk behandling är särskilt efter sökta. Man finner ett klart samband mellan en institutions forskningsaktiviteter och om institutionen har anställd psykolog eller ej. På samtliga institutioner som har psykolog, bedrivs eller planeras någon form av forskningsarbete.

Sammanfattningsvis kan sägas, att projektet FUSAR hitintills slagit väl ut och omfattas med stort intresse av de institutioner som kontaktats. Det har dock varit angeläget att från början kalla projektet just för en försöksverksamhet. Först fram emot våren 1972 blir det möjligt att bedöma om tillräckligt intresseunderlag finns för att verksamheten skall kunna bli mera reguljär och ligga som en kontinuerlig servicemöjlighet för rehabiliteringsinstitutioner och rehabiliteringspsykologer.